

Det Kongelige Miljøverndepartement
Pb 8013 Dep
0030 OSLO

Vår saksbehandler
Margaret Andrea Mortensen

Telefon
22055622

Vår dato
14.04.2008

Deres dato
06.12.2007

Vår referanse (oppgis ved svar)
2007/12466-3 614 SEN

Deres referanse
200601042-/CBS

Rikspolitiske retningslinjer for universell utforming - oversendelse av vedtak

Utkast til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming ble behandlet i fylkesutvalget 10. april 2008, jf. FU-sak 40/08. Saksfremlegg og fylkesutvalgets vedtak er vedlagt.

8. april 2008 ble saken behandlet i hovedutvalg for utdanning og kompetanse, jf. sak 12/08, hovedutvalg for samferdsel og miljø, jf. sak 8/08 og hovedutvalg for kultur, folkehelse og næring, jf. sak 9/08. Protokollene er vedlagt.

Eldrerådet behandlet saken 27. mars 2008, jf. sak 10/08. Protokollen er vedlagt.

Med vennlig hilsen

Margaret Andrea Mortensen
rådgiver

Kopi m/v:
Fylkesmannen i Oslo og Akershus

Postadresse
Postboks 1200 Sentrum
0107 Oslo
E-post
postmottak@akershus-fk.no

Besøksadresse
Schweigaardsgate 4, 0185
Fakturaadresse
Pb 1160 Sentrum, 0107 Oslo

Telefon
(+47) 22055000
Telefaks
(+47) 22055055

Org. nr - juridisk
NO 958381492 MVA
Org. nr - bedrift
NO 874587222

Dato: 15.02.2008
Arkivref: 2007/12466-2

Saksnr	Utvalg	Møtedato
	Fylkesutvalg	10.04.2008
	Hovedutvalg for kultur, folkehelse og næring	08.04.2008
	Hovedutvalg for samferdsel og miljø	08.04.2008
	Hovedutvalg for utdanning og kompetanse	08.04.2008
	Eldrerådet	27.03.2008
4/08	Råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne	27.02.2008

Rikspolitiske retningslinjer for universell utforming

Innstilling

- 1. Fylkesutvalget er positiv til hovedtrekkene i forslaget til rikspolitiske retningslinjer og mener de kan være et godt verktøy i arbeidet med å utvikle et mer universelt utformet samfunn.*
- 2. Fylkesutvalget er positiv til at retningslinjene slår fast at kommunalt råd for funksjonshemmede skal trekkes med som aktiv part i kommunens planarbeid og at medvirkning forøvrig vektlegges. Eldrerådernes rolle bør tilsvarende uttrykkes i retningslinjene.*

Saksredegjørelse

Akershus fylkeskommune har mottatt forslag til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming på høring med frist 15. mars 2008. Fylkesrådmannen har bedt om, og fått innvilget, forlenget frist til etter fylkesutvalgets behandling av saken i møte 10. april 2008.

Foruten høringsbrevet, består oversendelsen av:

- Rikspolitiske retningslinjer (RPR) for universell utforming
- Utdypende forklaring/veiledning til retningslinjene

I følge oversendelsesbrevet skal retningslinjene legges til grunn for all planlegging etter plan- og bygningsloven. I tillegg foreslås det at retningslinjene bør brukes i øvrig forvaltningsvirksomhet innen de rammene sektorlovene gir. Formålet med retningslinjene er blant annet å sikre at planleggingen bidrar til en utvikling mot et stadig mer universelt utformet samfunn. I tillegg til å angi krav til fysisk utforming som skal etterstrebes i planleggingen, inneholder retningslinjene bestemmelser om ansvarsforhold og saksbehandling. Det stilles krav til blant annet medvirkning, kartlegging og dokumentasjon.

Forslaget er også positivt ved at det forsterker prinsippene i rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging, ved at det i punkt 5 stilles krav om at utbygging i byer og tettsteder skal lokaliseres til eksisterende sentra og kollektivknutepunkter. Det stilles videre krav om at byggeområder, utearealer og friluftsområder planlegges utformet med tilfredsstillende adkomst og god fremkommelighet. Transportinfrastruktur skal utformes slik at den i så stor utstrekning som mulig kan brukes av alle.

Fylkesrådmannens vurderinger og anbefalinger

Fylkesrådmannen er positiv til hovedtrekkene i forslaget til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming og mener de kan være et godt verktøy i arbeidet med å utvikle et mer universelt utformet samfunn. Fylkesrådmannen har noen merknader til innhold og begrepsbruk.

Plan

I forslaget til retningslinjer brukes begrepet ”personer med nedsatt funksjonsevne” uten at det defineres hvem begrepet omfatter. I den utdypende forklaringen til retningslinjene punkt 2 d) gis det en oversikt over hvilke grupper som i størst grad opplever samfunnsskapt barrierer. Fylkesrådmannen mener at begrepet bør defineres tidlig i selve retningslinjene.

I retningslinjenes punkt 3 b) om ansvarsforhold sies det at fylkesmannen, i samråd med fylkeskommunen, skal gi veiledning, uttalelser og nødvendig støtte til kommunene. Dette er tilnærmet samme formulering som i rikspolitiske bestemmelser for å styrke barn og unges interesser i planleggingen. I oppfølgingen av rikspolitiske bestemmelser for å styrke barn og unges interesser i planleggingen opplever fylkesrådmannen at ansvarsfordelingen mellom fylkesmannen og fylkeskommunen kan være noe uklar. Fylkesrådmannen mener at det tydeligere burde fremgå av rikspolitiske retningslinjer for universell utforming hvordan ansvarsfordelingen bør være.

I den utdypende veiledningen til retningslinjene sies det i punkt 2 b) at det offentlige, i tillegg til å ha ansvar for universell utforming i planleggingen av nye byggeområder, utearealer og transportinfrastruktur, har ansvar for å vurdere utvikling og omforming av eksisterende områder/anlegg. Fylkesrådmannen mener at dette ansvaret bør nedfelles i selve retningslinjene.

Fylkesrådmannen er videre positiv til at retningslinjene gir adgang til å fremme innsigelse til planer i strid med retningslinjene og til å påklage enkeltvedtak.

Brukermedvirkning

Det legges i retningslinjene stor vekt på brukermedvirkning, og dette er viktig i forhold til ikke bare å planlegge et inkluderende samfunn, men også være det.

Fylkesrådmannen er derfor positiv til at retningslinjene uttrykkelig slår fast i punkt 4 c) at de kommunale rådene for funksjonshemmede skal trekkes aktivt med som part i kommunens planarbeid. Like klart må det i retningslinjene komme fram at de kommunale eldrerådene forutsettes å være en aktiv part i arbeidet. De er lovpålagte brukerorganer som etter loven skal ha slike saker forelagt til uttalelse.

Samferdsel

Fylkesrådmannen mener at det bør gå frem av punkt 3 om ansvarsforhold at det i Statens vegvesens vegnormaler for riksveger bør være tydelige krav til universell utforming og at dette

kommer så tidlig som mulig inn i planprosessen. Det samme gjelder for jernbaneutbygging i regi av Jernbaneverket/NSB.

Under punkt 5 om krav til fysisk utforming bør kommunen sammen med tiltakshaver gis et spesielt ansvar for samordning og oppfølging av hensynet til universell utforming ved utbygging av kollektivknutepunkter.

Friluftsliv

I henhold til forslaget til retningslinjer skal det etterstrebes å planlegge nye og eksisterende friområder og friluftsområder med tilfredsstillende adkomst for alle og slik at områdene er brukbare og gir aktivitetsmuligheter for alle. Fylkesrådmannen vil påpeke at kan være områder hvor det av hensyn til de naturgitte forholdene eller andre faktorer ikke vil være realistisk eller ønskelig med omfattende tilrettelegging. Fylkesrådmannen mener derfor at det må åpnes for at kommunene foretar en differensiering av områder som ønskes tilrettelagt og områder hvor tilrettelegging ikke er aktuelt.

Kulturminnevern

Forholdet mellom universell utforming og hensynet til kulturminneverdier er ikke direkte konkretisert i forslaget til retningslinjer, men er berørt i den utdypende forklaringen og veiledningen. Gode og levende lokalsamfunn innebærer blant annet å legge til rette for at flere kulturminner og kulturmiljøer er tilgjengelige for alle. Tilgjengelighet til kulturhistorisk viktige bygninger og en del arkeologiske kulturminner kan by på utfordringer fordi det er en del klare begrensninger i hva som kan gjøres av inngrep. Riksantikvaren la i mars 2007 fram en strategi for direktoratets arbeid med universell utforming i perioden 2007-2010, *Universell utforming og kulturminner*. Her står det at Riksantikvaren vil arbeide for bedre tilgjengelighet til kulturminnene samtidig som man holder en høy vernefaglig etisk standard.

I fylkesdelplan for kulturminner og kulturmiljøer i Akershus 2007-2018 *Spor for framtiden*, vedtatt i fylkestinget 14. juni 2007, er tilgjengelighet til kulturminner omtalt. I fylkesdelplanens handlingsprogram er tilgjengelighet til kulturminner for funksjonshemmede et prioritert tiltak.

Oslo, 27. februar 2008

Harald K. Horne
fylkesrådmann

Saksbehandler: Margaret Andrea Mortensen

Vedlegg:

1. Brev av 6. desember 2007 fra Miljøverndepartementet
2. Forslag til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming
3. Forslag til utdypende forklaring og veiledning til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming

Saksprotokoll i Fylkesutvalg - 10.04.2008

Utvalgets behandling:

Representanten Hanne Mæland (H) fremmet følgende forslag til selve retningslinjene punkt 5 a (tillegg markert i kursiv):

I byer og tettsteder planlegges ny utbygging fortrinnsvis lokalisert til eksisterende sentra og knutepunkter i kollektivsystemet for å bedre tilgangen til aktiviteter og service.

Representanten Lars Salvesen (KrF) gjenopptok innspill fremmet av hovedutvalg for samferdsel og miljø med utspring fra råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne:

Utvalgets vedtak:

- 1. Akershus fylkeskommune er positiv til hovedtrekkene i forslaget til rikspolitiske retningslinjer og mener de kan være et godt verktøy i arbeidet med å utvikle et mer universelt utformet samfunn.*
- 2. Akershus fylkeskommune er positiv til at retningslinjene slår fast at de kommunale rådene skal trekkes med som aktiv part i kommunens planarbeid og at medvirkning forøvrig vektlegges. Eldrerådene bør tilsvarende uttrykkes i retningslinjene. Det understrekes at kommunene selv har et selvstendig ansvar for å bidra til dette.*
- 3. Akershus fylkeskommune vil presisere at universell utforming alene ikke bidrar til full tilgjengelighet. Full deltagelse og allmenn tilgjengelighet er avhengig av kapasitet, f.eks. innen kollektivtransport, innen kulturarenaer osv. Full deltagelse og allmenn tilgjengelighet er også avhengig av universell utforming innen informasjon, media, IKT m.m. Allmenn tilgjengelighet innebærer at praksis med tilrettelegging uansett årstid og ber om at arbeidet med disse elementene innarbeides i lovverk.*
- 4. Akershus fylkeskommune er videre positiv til at retningslinjene gir adgang til å fremme innsigelse i strid med retningslinjene og til å påklage enkeltvedtak*
- 5. Akershus fylkeskommune mener at begrepet "personer med nedsatt funksjonsevne" bør defineres tidlig i selve retningslinjene.*

Votering:

- 1. Ved alternativ votering mellom innstillingen og Salvesens gjenopptatte forslag, ble Salvesens forslag enstemmig vedtatt.*
- 2. Mælands forslag fikk 6 stemmer (H + Frp) og falt.*

Utvalgets vedtak:

- 1. Fylkesutvalget er positiv til hovedtrekkene i forslaget til rikspolitiske retningslinjer og mener de kan være et godt verktøy i arbeidet med å utvikle et mer universelt utformet samfunn.*
- 2. Fylkesutvalget er positiv til at retningslinjene slår fast at de kommunale rådene skal*

trekkes med som aktiv part i kommunens planarbeid og at medvirkning forøvrig vektlegges. Eldrerådenes rolle bør tilsvarende uttrykkes i retningslinjene. Det understrekes at kommunene selv har et selvstendig ansvar for å bidra til dette.

3. Hovedutvalg for samferdsel og miljø vil presisere at universell utforming alene ikke bidrar til full tilgjengelighet. Full deltagelse og allmenn tilgjengelighet er avhengig av kapasitet, f.eks. innen kollektivtransport, innen kulturarenaer osv. Full deltagelse og allmenn tilgjengelighet er også avhengig av universell utforming innen informasjon, media, IKT m.m. Allmenn tilgjengelighet innebærer at praksis med tilrettelegging uansett årstid og ber om at arbeidet med disse elementene innarbeides i lovverk.

4. Hovedutvalget fra samferdsel og miljø er videre positiv til at retningslinjene gir adgang til å fremme innsigelse i strid med retningslinjene og til å påklage enkeltvedtak

5. Det fylkeskommunale råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne mener at begrepet "personer med nedsatt funksjonsevne" bør defineres tidlig i selve retningslinjene.

Saksprotokoll i Hovedutvalg for utdanning og kompetanse - 08.04.2008

Utvalgets behandling:

Representanten Inger Johanne Norberg (SV) fremmet følgende tilleggsforslag:

Universell tilgjengelighet bidrar ikke alene til full tilgjengelighet. Full deltakelse og allmenn tilgjengelighet er avhengig av universelt tilpassede løsninger innen informasjon, media, IKT og utforming av læreverk og læringsarenaer.

Definisjon av begrepet "personer med nedsatt funksjonsevne" må inn tidlig i selve retningslinjene.

Votering:

1. Fylkesrådmannens innstilling ble enstemmig vedtatt.
2. Norbergs tilleggsforslag ble enstemmig vedtatt.

Utvalgets innspill:

1. *Hovedutvalg for utdanning og kompetanse er positiv til hovedtrekkene i forslaget til rikspolitiske retningslinjer og mener de kan være et godt verktøy i arbeidet med å utvikle et mer universelt utformet samfunn.*
2. *Hovedutvalg for utdanning og kompetanse er positiv til at retningslinjene slår fast at kommunalt råd for funksjonshemmede skal trekkes med som aktiv part i kommunens planarbeid og at medvirkning forøvrig vektlegges. Eldrerådenes rolle bør tilsvarende uttrykkes i retningslinjene.*
3. *Universell tilgjengelighet bidrar ikke alene til full tilgjengelighet. Full deltakelse og allmenn tilgjengelighet er avhengig av universelt tilpassede løsninger innen informasjon, media, IKT og utforming av læreverk og læringsarenaer.
Definisjon av begrepet "personer med nedsatt funksjonsevne" må inn tidlig i selve retningslinjene.*

Saksprotokoll i Hovedutvalg for samferdsel og miljø - 08.04.2008

Utvalgets behandling:

Representanten Lars Salvesen (Krf) tok opp tilleggsforslagene fra rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne på vegne av alle partier.

Det fylkeskommunale råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne vil presisere at universell utforming alene ikke bidrar til full tilgjengelighet. Full deltagelse og allmenn tilgjengelighet er avhengig av kapasitet, f.eks. innen kollektivtransport, innen kulturarenaer osv. Full deltagelse og allmenn tilgjengelighet er også avhengig av universell utforming innen informasjon, media, IKT m.m. Allmenn tilgjengelighet innebærer at praksis med tilrettelegging uansett årstid og ber om at arbeidet med disse elementene innarbeides i lovverk.

Tilleggsforslag pkt.2 –første setning –siste del

.....kommunalt råd... endres til de kommunale rådene

Tilleggsforslag pkt.2- siste setning

.. . Det understrekes at kommunene selv har et selvstendig ansvar for å bidra til dette.

Tilleggsforslag:

Hovedutvalget fra samferdsel og miljø er videre positiv til at retningslinjene gir adgang til å fremme innsigelse i strid med retningslinjene og til å påklage enkeltvedtak

Det fylkeskommunale råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne mener at begrepet "personer med nedsatt funksjonsevne" bør defineres tidlig i selve retningslinjene.

Votering:

Fylkesrådmannens innstilling med tilleggsforslagene ble enstemmig vedtatt

Utvalgets vedtak:

1. Fylkesutvalget er positiv til hovedtrekkene i forslaget til rikspolitiske retningslinjer og mener de kan være et godt verktøy i arbeidet med å utvikle et mer universelt utformet samfunn.

2. Fylkesutvalget er positiv til at retningslinjene slår fast at de kommunale rådene skal trekkes med som aktiv part i kommunens planarbeid og at medvirkning forøvrig vektlegges. Eldrerådernes rolle bør tilsvarende uttrykkes i retningslinjene. Det understrekes at kommunene selv har et selvstendig ansvar for å bidra til dette.

3. Hovedutvalg for samferdsel og miljø vil presisere at universell utforming alene ikke bidrar til full tilgjengelighet. Full deltagelse og allmenn tilgjengelighet er avhengig av kapasitet, f.eks. innen kollektivtransport, innen kulturarenaer osv. Full deltagelse og allmenn tilgjengelighet er også avhengig av universell utforming innen informasjon, media, IKT m.m. Allmenn tilgjengelighet innebærer at praksis med tilrettelegging uansett årstid og ber om at arbeidet med disse elementene innarbeides i lovverk.

4. Hovedutvalget fra samferdsel og miljø er videre positiv til at retningslinjene gir adgang til å fremme innsigelse i strid med retningslinjene og til å påklage enkeltvedtak

5. Det fylkeskommunale råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne mener at begrepet "personer med nedsatt funksjonsevne" bør defineres tidlig i selve retningslinjene.

Sak 09/08 Rikspolitiske retningslinjer for universell utforming

Saksprotokoll i Hovedutvalg for kultur, folkehelse og næring - 08.04.2008

Utvalgets behandling:

Hovedutvalg for kultur, folkehelse og næring viste til de tilleggs/endringsforslag som var fremmet i Råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne møte 27.02.08 (saksprotokoll for rådet ble omfordelt. Saksprotokoll fra Eldrerådest møte 27.02.08 ble også omfordelt). Hovedutvalget støttet vedtaket i Rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne og ba om at protokoll fra rådet følger saken til sluttbehandling i fylkesutvalget.

Votering:

Fylkesrådmannens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Utvalgets innspill:

- 1. Fylkesutvalget er positiv til hovedtrekkene i forslaget til rikspolitiske retningslinjer og mener de kan være et godt verktøy i arbeidet med å utvikle et mer universelt utformet samfunn.*
- 2. Fylkesutvalget er positiv til at retningslinjene slår fast at kommunalt råd for funksjonshemmede skal trekkes med som aktiv part i kommunens planarbeid og at medvirkning forøvrig vektlegges. Eldrerådernes rolle bør tilsvarende uttrykkes i retningslinjene.*

Rikspolitiske retningslinjer for universell utforming

Saksprotokoll i Eldrerådet - 27.03.2008

Utvalgets behandling:

Representanten Ole Korslund (Ap) fremmet følgende tilleggsforslag:

Eldrerådet gir sin tilslutning til fylkesrådmannens anbefaling om at det i vegvesenets normaler bør være tydelige krav til universell utforming. Likeledes bør det også være tydelige krav til universell utforming for de som har ansvar for vedlikehold av gangarealer. (Spesielt vintervedlikehold). Det samme krav til universell utforming må gjelde for jernbaneutbygging i regi av Jernbaneverket/NSB.

Votering:

1. Fylkesrådmannens innstilling ble enstemmig vedtatt.
2. Korslunds forslag ble enstemmig vedtatt.

Utvalgets innspill:

1. *Fylkesutvalget er positiv til hovedtrekkene i forslaget til rikspolitiske retningslinjer og mener de kan være et godt verktøy i arbeidet med å utvikle et mer universelt utformet samfunn.*
2. *Fylkesutvalget er positiv til at retningslinjene slår fast at kommunalt råd for funksjonshemmede skal trekkes med som aktiv part i kommunens planarbeid og at medvirkning forøvrig vektlegges. Eldrerådernes rolle bør tilsvarende uttrykkes i retningslinjene.*
3. *Eldrerådet gir sin tilslutning til fylkesrådmannens anbefaling om at det i vegvesenets normaler bør være tydelige krav til universell utforming. Likeledes bør det også være tydelige krav til universell utforming for de som har ansvar for vedlikehold av gangarealer. (Spesielt vintervedlikehold). Det samme krav til universell utforming må gjelde for jernbaneutbygging i regi av Jernbaneverket/NSB.*